

Кочан М.*

АНАЛІЗ СТАНУ ПОЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ У ПЕРШИХ МІСЯЦЯХ 2012 РОКУ

В статтє представлен анализ економіческой ситуації Польши в первом полугодии 2012 г. Обращено внимание на главные макроэкономические показатели, а также на статистические данные, которые предоставляют синтетический характер затронутой проблемы. В статтє также диагностируются основные направления в польской экономике во втором полугодии 2012 г.

Ключевые слова: економіка, ринок труда, безработица, національний продукт брутто.

В статті представлений аналіз економічної ситуації Польщі в першому півріччі 2012 р. Звертається увага на головні макроекономічні показники, а також на статистичні дані, які вказують на синтетичний характер порушеної проблеми. В статті також діагностуються головні тенденції польської економіки в другому півріччі 2012 р.

Ключові слова: економіка, ринок праці, безробіття, національний продукт брутто.

The article analyses economic situation in Poland for first six months of 2012. Tables and graphs show main macroeconomic indicators and statistical data. Analyses try to predicts economy trends for second part of current year.

Key words: economy, labour market, unemployment, gross domestic product

1. Оцінка основних економічних показників.

У відповідності з оцінками Головного статистичного управління (GUS) збільшення ВВП Польщі в 2011 році склало 4,3%. Головним джерелом цього зростання був внутрішній попит, що тримається від II кварталу 2010 року до II кварталу 2011 року[1]. В останніх двох кварталах 2011 року його поступове уповільнення було компенсовано зростанням

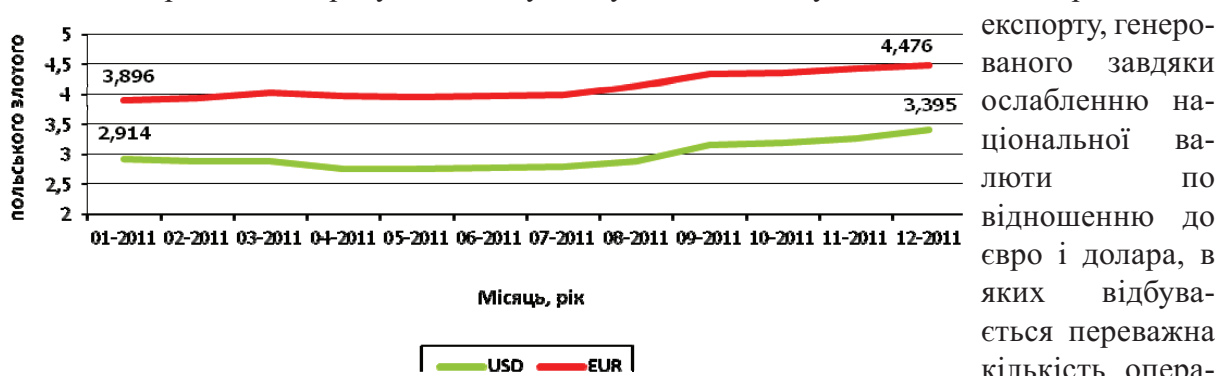

Рис. 1 Середньомісячний курс польського злотого по відношенню до USD та EUR в 2011 році.

* аспірант Інституту міжнародних досліджень Вроцлавського університету

Два чинника, що дозволили втримати відносно високе економічне зростання, тобто роздрібний продаж та слабкий курс злотого, підтримуючий польський експорт, в перших місяцях 2012 року негативно змінюються. В перших чотирьох місяцях 2012 року зміцнився курс злотого відносно USD та Euro, що може негативно вплинути на рівень польського експорту (див. рис. 2).

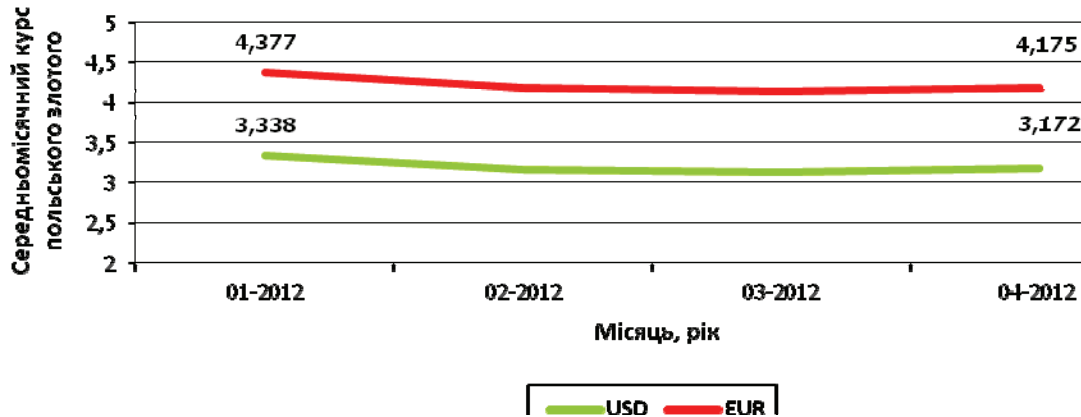

Рис. 2 Середньомісячний курс польського злотого відносно USD та EUR протягом від січня до квітня 2012 року.

Джерело: складено автором на основі даних Національного Банку Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbp.pl>.

В перших місяцях 2012 року зменшилася динаміка роздрібного продажу. В лютому вона складала 13,7%, в березні 10,7%, а в квітні тільки 5,5% (це був найнижчий результат упродовж двох років). В аналогічному періоді 2011 року зростання роздрібного продажу втримувалося на більш високому рівні (див. рис. 3).

Рис. 3 Зміна рівня роздрібного продажу.

Джерело: складено автором на основі даних Статистичного бюлетеня. – 2012. – № 4. – табл. 60, С. 179.

Економісти пояснювали це тим, що в поточному році Пасхальні свята випали на початок квітня, тому поляки здійснювали святкові покупки в основному в кінці березня. Те, що цьогорічні свята випадуть на початок квітня було відомо давно, але, не зважаючи на це, економісти прогнозували значно більше зростання роздрібного продажу. Отже, суттєве його зменшення може означати, що поляки, побоюючись за своє матеріальне положення, значно обмежили схильність до покупок. Певною проблемою є також постійно висока інфляція, що склала в березні 3,6%, яка впливає на реальне зменшення доходів.

Не має ще даних за травень, але якщо цей тренд утримається можемо очікувати уповільнення економічного зростання. В 2012 році прогнозується зниження ВВП в цілій зоні

євро, а також, що, зокрема, негативне для польської економіки, зростання ВВП Німеччини в поточному році очікується на рівні лише небагато вишим від нуля. В ухваленому в січні бюджеті закладено цьогорічне зростання ВВП Польщі на рівні 2,5%.

З часу виникнення економічної кризи в 2008 році відбулося відчутне зростання заборгованості держави (див. рис. 4). Вона в 2011 році зросла на 82 млрд. USD до рівня 856 млрд. USD [2]. Це було спричинено в основному ослабленням злого відносно євро і долара (див. рис. 1), – одна третя польських зобов'язань міститься в іноземних валютах.

В 2009 році в положення про публічні фінанси внесені поправки про так звані ощадні пороги. Якщо б публічний борг перевищив рівень 55% ВВП, то це означало б необхідність впровадження значної економії та, вірогідно, чергового підвищення податків. Завдяки зусиллям міністра фінансів, деякі категорії видатків держави змінені так, щоб не збільшувати номінального рівня публічного боргу (наприклад, будівництво автомагістралей фінансується з національного фонду доріг (Krajowego Funduszu Drogowego)). Тому, відповідно до польської методології розрахунку, 55 процентний попереджувальний поріг не був перевищений. Проте, згідно з розрахунками EUROSTAT, який враховує усі категорії зобов'язань держави, публічний борг в Польщі перевищив 56%.

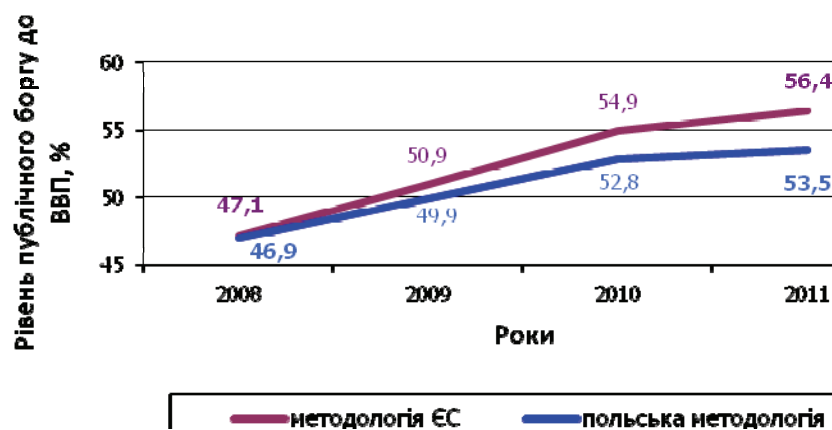

Рис. 4 Зростання рівня публічного боргу до валового внутрішнього продукту (ВВП) в 2008-2011 роках. Джерело: складено автором на основі «Gazeta Wyborcza», від 24 квітня 2012 р., С. 24.

В грудні 2011 року міністерство фінансів ухвалило «Стратегію управління боргом фінансового сектора в 2012-2015 роках», в якій прогнозується, що від 2012 року публічний борг відносно ВВП буде систематично зменшуватися (див. рис. 5).

Це настільки важливе, оскільки на його обслуговування витрачається на рік близько 40 млрд. злотих. Однак варто пам'ятати, що це не означає зниження номінальної величини публічного боргу, оскільки до 2015 року згідно з розрахунками міністерства фінансів він зросте до 902,2 млрд. злотих. Рисунки 5 і 7 показують, що згідно з розрахунками міністерства очікуване зростання ВВП буде більшим, ніж приріст публічного боргу.

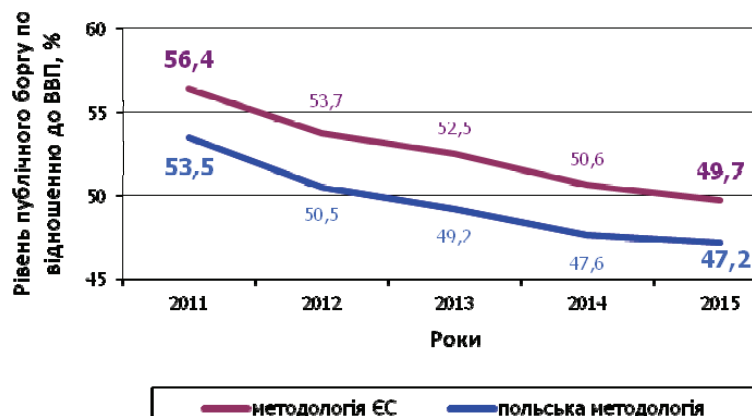

Рис. 5 Прогноз зниження публічного боргу по відношенню до ВВП в 2012–2015 роках.

Джерело: складено автором на основі «Gazeta Wyborcza», від 24 квітня 2012 р., С. 24.

Це пов'язано, з одної сторони, зі зниженням заборгованості фінансового сектора, яке в 2011 році склало лише 5,1% (зниження на 2,7% з 7,8% в 2010 році) та згідно з висловлюваннями міністра фінансів Яцека Ростовського в 2012 році повинно скласти 2,9%. З іншої сторони, зменшення публічного боргу буде підкріплюватися очікуваним ростом ВВП (див. рис. 6). Згідно з прогнозом до 2015 року він має зрости до рівня 3,8%. Досягнення цього рівня буде означати зниження темпу зростання ВВП у порівнянні з 4,3% в 2011 році, але й так буде одним з найбільших в ЄС.

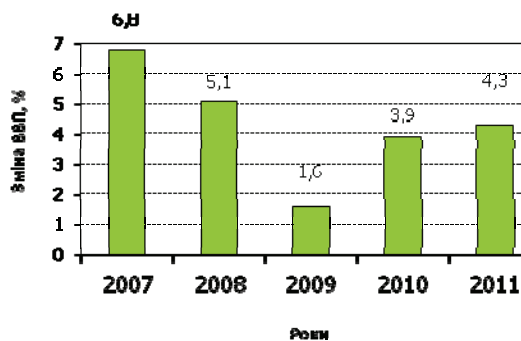

Рис. 6 Зміни ВВП в 2007–2011 роках, %.

Джерело: складено автором на основі даних «Gazeta Wyborcza», від 16 квітня 2012 р., С. 18.

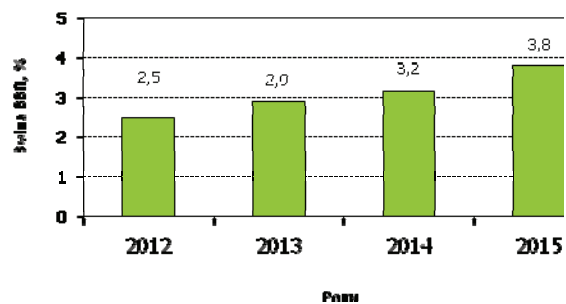

Рис. 7 Прогноз зростання ВВП в 2012–2015 роках, %.

Джерело: складено автором на основі даних міністерства фінансів Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mf.gov.pl>.

Європейська комісія 11 травня поточного року змінила прогноз економічного зростання Польщі в 2012 році з 2,5 на 2,7%. Окрім збільшення споживання, основним джерелом утримання зростання ВВП в першому кварталі були інфраструктурні інвестиції. У зв'язку з підготовкою до чемпіонату Європи UEFA EURO 2012 впровадження багатьох інвестицій прискорилося, а частина з них, у тому числі чотири великі сучасні стадіони, напевно, не були б побудовані протягом останніх кількох років.

Не зважаючи на те, що в опублікованому в 2011 році світовому інвестиційному звіті Польща розміщена на шостому місці серед країн, які є найбільш привабливим місцем для розміщення інвестицій [5], нестабільна ситуація на фінансовому та кредитному ринку спричинила до того, що інвестиції за рахунок публічних ресурсів (в т.ч. співфінансовані за рахунок коштів Європейського Союзу) склали переважну частину інвестицій в Польщі. В другому та чергових кварталах, ймовірно, ці інвестиції будуть поступово уповільнені (реалізуються упродовж кількох річного циклу). Це напевно вплине на темпи росту ВВП.

12 червня поточного року уряд Польщі ухвалив макроекономічні положення до бюджету держави на 2013 рік. Відповідно до них зростання ВВП складе 2,9%, тобто більше ніж закладені в цій році 2,5%. Інфляція повинна бути понижена до рівня 2,7%, тобто дещо нижче зростання заробітних плат в народному господарстві, яке закладено на рівні 2,8%. Уряд закладає теж зниження бюджетного дефіциту з 35 млрд. злотих в цьому році до 32 млрд. злотих в 2013 році (доходи держави оцінено на рівні 305,4 млрд. злотих, а розраховані витрати досягнуть рівня 337,4 млрд. злотих).

Такі положення міністерства фінансів дехто з економістів оцінює як занадто оптимістичні. Підкреслюють, що в 2013 році очікується зменшення участі публічних інвестицій в ВВП з 5,2% в 2012 році до 3,9%. Не відомо також у якому темпі ЄС буде виходити з кризи, чи Греція вийде остаточно із зони євро, чи погіршиться ситуація в Іспанії.

Кінцева форма бюджету буде відома, вірогідно, у вересні 2012 року. Опубліковані 20 червня дані Головного статистичного управління (GUS), що стосуються промислового виробництва, були неочікувано позитивні. Більшість економістів прогнозували зростання виробництва на рівні близько 2%, проте воно перевищило 4,6% (див. рис. 8).

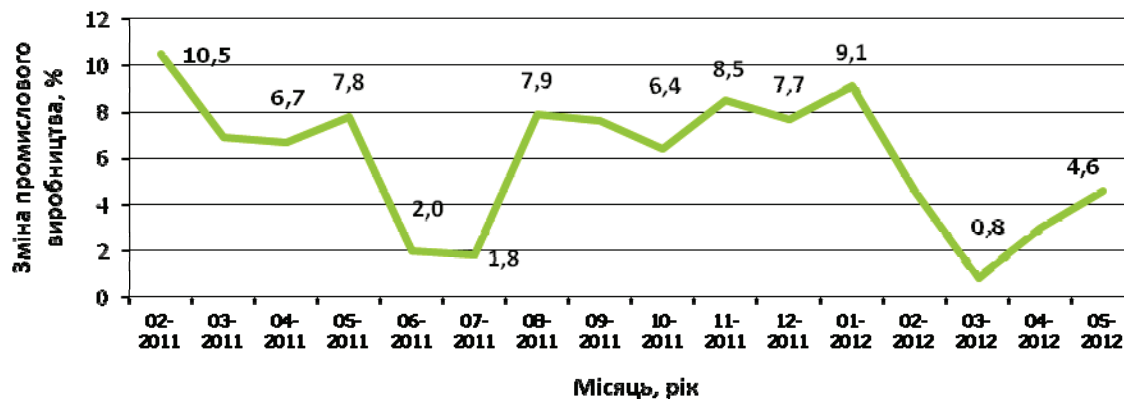

Рис. 8 Промислове виробництво. Зміни у процентах по відношенню до аналогічного періоду попереднього року.

Джерело: складено автором на основі даних Головного статистичного управління Польщі GUS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stat.gov.pl>.

З тридцяти чотирьох галузей промисловості двадцять три характеризуються зростанням виробництва, найбільше – у виробництві хімікаліїв та хімічних виробів (15,3%), електричного обладнання (12,5%) та продовольчих товарів (12,2%) [6]. Це засвідчує, що зростання ВВП у 2012 році буде дещо вищим від розрахованих урядом 2,5% (в першому кварталі склало 3,5%).

Відповідно до стану на 31 березня поточного року в Польщі було 2 141 906 зареєстрованих безробітних, в т. ч. 1 102 802 жінок (51,5%). Тільки 362 939 (16,94%) мали право на допомогу. Ступінь безробіття за три перших місяця 2012 року склала 13,3% (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Рівень зареєстрованого безробіття в 2007–2011 роках та в першому кварталі 2012 року (у %).

Роки (місяці)	2007	2008	2009	2010	2011	Січ-12	Лют-12	Бер-12
Рівень зареєстрованого безробіття, %	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	13,2	13,5	13,3

Джерело: складено автором на основі даних міністерства економіки Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mg.gov.pl>.

Середній рівень безробіття для ЄС в першому кварталі поточного року склав 10,1%. У квітні 2012 року найменший рівень безробіття зафіксований в Австрії (3,9%), Люксембурзі і Голландії (5,2%) а також в Німеччині (5,4%). Держави в яких безробіття було найбільше – це Іспанія (24,3%) і Греція (21,7%) (дані на лютий) [8]. На фоні Європейського Союзу Польща з точки зору ступеню безробіття виглядає помірно добре, дещо понад 3% вище середньої в ЄС.

У порівнянні з першим кварталом попереднього року рівень безробіття, власне, не зазнав зміни (13,26%). В наступних двох кварталах скоріше за все ступінь безробіття буде знижено в зв'язку з початком сезонних робіт, в основному, у сільському господарстві та будівництві, а також в секторі, пов'язаним з туризмом. Проте, дані за березень не були оптимістичними. В тому місяці роботу знайшли 92,9 тис. безробітних, тобто на 13,6 тис. менше ніж в тому самому місяці попереднього року (зниження на 12,8%).

Два важливі негативні явища, пов'язані з безробіттям у Польщі, це факт, що стосується воно переважно молодих людей (див. табл. 2), а також те, що близько 50% – це довготривале безробіття (1 055 045 осіб).

Таблиця 2.
Рівень безробіття за віковими категоріями у 1 кварталі 2012 року

	Вікові категорії	Чисельність, осіб	Структура, %
	18-24	437 189	20,41
	25-34	637 450	29,77
Вік	35-44	408 789	19,08
	45-54	411 440	19,2
	55-59	194 845	9,1
	60-64	52 193	2,44
	Загалом	2 141 906	100

Джерело: складено автором на основі даних міністерства праці і соціальної політики Польщі.

Порівняно із середньо європейським значенням безробіття серед молодих поляків вище на кілька відсотків. Очевидно є в ЄС країни такі як Іспанія, в яких безробіття серед молодих людей сягає 50%, але це для шукаючих роботу молодих поляків не дуже заспокійливі дані.

Тим більше, що у західного сусіда без роботи залишається тільки кілька відсотків молодих людей. Між іншим, це пов'язано, із запровадженою у Німеччині в 2002 році реформою ринку праці, в наслідок якої безробіття з майже 12% знизилася до 5,7% в 2011 році.

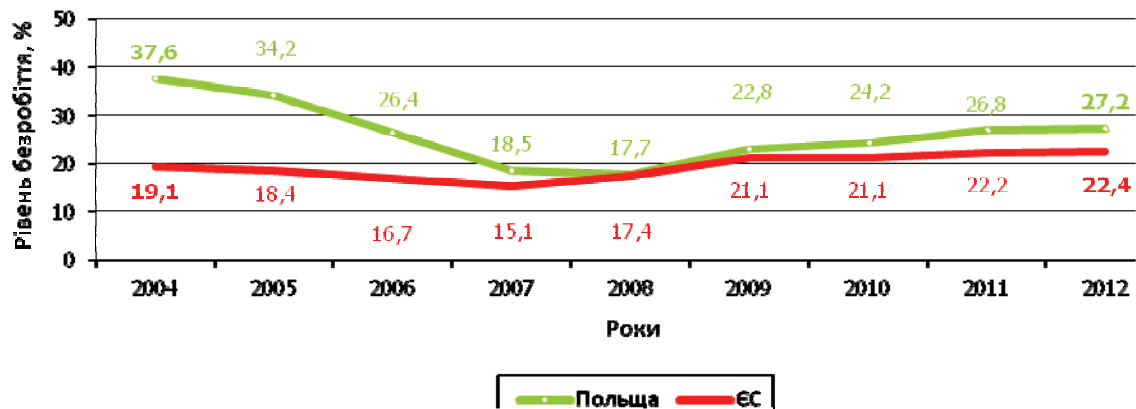

Рис. 9 Безробіття серед осіб до 25 років у Польщі та ЄС в 2004–2011 роках та 1 кв. 2012 року
Джерело: складено автором на основі даних EUROSTAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurostat.ec.europa.eu>

Серед негативних явищ, пов'язаних з безробіттям варто виділити велику територіальну різницю, що сягає 11%. У Великопольському воєводстві ступінь безробіття у першому кварталі поточного року склав 10,0%, а у Вармінсько-Мазурському воєводстві – аж 21,1%. Засвідчує це, передовсім, про нерівномірність соціально-економічного розвитку Польщі.

Підсумовуючи, польська економіка перебуває у відносно добромому стані. В останньому кварталі 2011 року зростання ВВП було зумовлено, в основному, високим рівнем внутрішнього попиту, реалізацією інфраструктурних інвестицій та послабленою вартістю злота, що підтримує експорт. В чергових місяцях видно неефективну зміну цих складників.

Знижується внутрішній попит, зміцнюється валюта, а по закінченні EURO 2012 очікується зниження рівня інвестицій.

2. Аналіз зовнішньої торгівлі Польщі

В перших трьох місяцях 2012 року, у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року вартість експорту та імпорту Польщі не зазнала істотних змін. Упродовж від січня до березня поточного року експортовано з Польщі товарів на загальну суму 33 653,7 млн. EUR (зростання на 1,3%), а імпортовано на суму 36 403,3 млн. EUR (зниження на 0,4%)[9]. В зовнішній торгівлі утримувався від'ємний баланс, який протягом від січня до березня 2012 року склав 2749,6 млн. EUR. Головним торговельним партнером Польщі в першому кварталі поточного року була Німеччина (див. табл. 3).

Таблиця 3.

Головні торговельні партнери Польщі протягом від січня до березня 2012 року, млн. EUR.

Торговельні обороти		Експорт		Імпорт	
Німеччина	16510,9	Німеччина	8751,4	Німеччина	7759,5
Франція	3686,1	Велика Британія	2239,8	Росія	5330,2
Італія	3527,8	Франція	2212,1	Китай	3304,3
Голландія	2847,6	Чехія	2146,5	Італія	1759,4
Велика Британія	3143	Італія	1768,4	Франція	1474
Чехія	3518,5	Росія	1728,9	Чехія	1372
Росія	7059,1	Голландія	1517,3	Голландія	1330,3
Китай	3625,8	Швеція	883,1	Велика Британія	903,2

Джерело: складено автором на основі даних міністерства економіки Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mg.gov.pl>.

Відповідно до даних EUROSTAT економічне зростання в зоні євро в першому кварталі поточного року дорівнювало нулю, а в цілому Європейському Союзу 0,1% (дані у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року). Для польської економіки найбільш важливим є відносно добрий стан німецької економіки, яка в I кв. 2012 року демонструвала 1,2% зростання ВВП.

Спад попиту на польські товари за кордоном, який може бути зафіксований у II кварталі 2012 року не матиме вирішального значення на уповільнення зростання ВВП. Участь експорту в валовому внутрішньому продукті складає близько 40% (наприклад, в Чехії близько 80%, Угорщині – 60%).

У квітні 2012 року відбувся в Варшаві економічний форум «Польща – Центральна Європа – Китай». На зустрічі з прем'єром Китаю Вен Жіабао взяли участь керівники урядів з 15 країн Центральної Європи [10]. Це було одним із проявів зростаючого зацікавлення Китаю цією частиною Європи, яка має великий потенціал зростання. В січні поточного року дійшло до найбільшої у Польщі приватизації за участю китайського капіталу. Закінчилися триваючі майже два роки переговори щодо прийняття LiuGong Machinery частини металургійного заводу Стальovej Волі, найбільшого в Польщі виробника будівельних машин (бульдозери, навантажувачі). Згідно з планами інвестора протягом п'яти найближчих років заплановане кількаразове збільшення виробництва та його розширення завдяки випуску екскаваторів [11].

3. Пенсійна реформа.

Пенсійна реформа, без сумніву, була однією з найважливіших проблем, що порушувалися в польських політичних дебатах в першій половині 2012 року. Оголосив її Дональд Туск в експозе перед посіданням функції прем'єра. Згідно з положеннями уряду вік виходу на пенсію буде продовжений у випадку жінок з 60 до 67 років, а у випадку чоловіків з 65 до 67 років.

Реформа повинна бути впроваджена поступово (продовження роботи на місяць кожного кварталу) таким чином, що у віці 67 років вийдуть на пенсію жінки в 2040 році, а чоловіки – в 2020 році.

Основні положення реформи:

– Жінки у віці 62 роки та чоловіки у віці 65 років можуть перейти на часткову пенсію за умови, що стаж роботи буде складати відповідно 35 та 40 років. До виповнення повного віку виходу на пенсію грошова допомога буде виплачуватися у розмірі 50%. Виплачена у цьому періоді сума буде віднята від зібраного впродовж цілого професійного життя пенсійного капіталу, що вплине на зниження пенсійної виплати.

– Продовжено стаж роботи для державних службовців [12] з 15 до 25 років. Вік виходу на пенсію складе 55 років, раніше не мав значення. Зміниться також спосіб нарахування розміру службових пенсій. Професійні спілки державних службовців домагалися, щоб реформа стосувалася тільки осіб, що почали зараз працювати. Уряд прислухався до їх позиції і в остаточній ухваленій версії реформи, умови виходу на пенсію стосуються осіб, що почнуть працювати від 2013 року.

– Підвищено пенсійний вік для сільськогосподарських працівників до 67 років. Зараз можуть вийти на пенсію у віці 55 років жінки та 60 років чоловіки, після відпрацювання відповідно 25 і 30 років та за умови, що позбулися володіння та ведення сільського господарства. Співголовуючий Польській Народній Партії вдалося домовитися про перехідний період в процесі продовження пенсійного віку для селян. На відміну від решти працівників цей вік буде продовжено тільки від 2017, а не від 2013 року.

– На сьогодні здійснюється також робота над ліквідацією Костельного фонду [13], з якого оплачені пенсійні внески священників. Уряд має намір замінити щорічну дотацію, якою виступає зараз фонд, добровільним відрахуванням платників податків від щорічної податкової декларації.

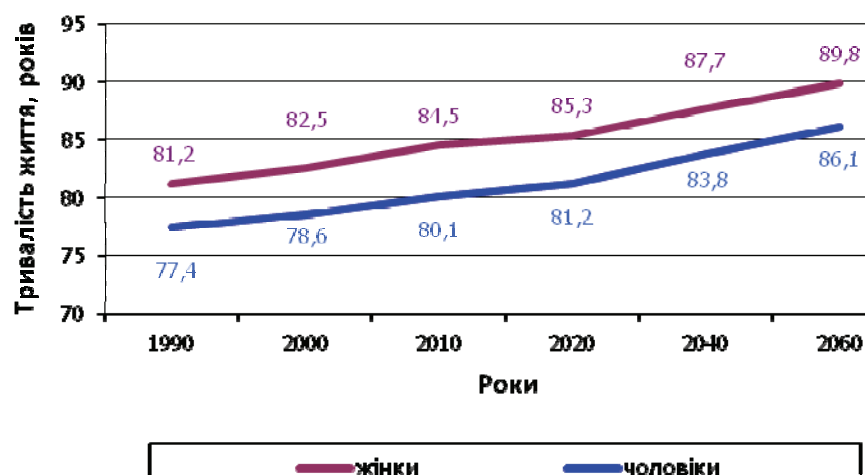

Рис. 10 Прогнозована тривалість життя жінок та чоловіків у Польщі до 2060 року.

Джерело: складено автором на основі «Gazeta Wyborcza», від 4 квітня 2012 р., С. 23.

– У своєму експозе Дональд Туск оголосив також реформи гірничих пенсій [14]. Проте, зараз роботи перебувають на етапі попереднього аналізу.

Реформи пенсійної системи в Польщі, власне, не можливо було уникнути. Демографічні показники свідчать за себе. Продовжується середня тривалість життя у Польщі (див. рис. 10), а, отже, також термін от-

римання пенсійної допомоги. Упродовж найближчої декади наступить вплив з ринку праці осіб, що народилися в часі демографічного піку в 50-тих роках. Оцінюється, що це буде близько 500–600 тис. осіб на рік. Цієї втрати не вдасться компенсувати кількістю осіб, які будуть в цьому часі входити на ринок праці.

В 2010–2040 роках прогнозується зменшення кількості осіб у продуктивному віці на 4,9 млн. осіб (з 26 млн. в 2010 до 21,1 млн. в 2040 році). У тому самому періоді кількість осіб, що перебувають на пенсії зросте з 6,4 млн. до 10,5 млн. осіб, це спричинить, що пропорція працюючих до пенсіонерів може скласти 2:1. Означає це, що при збереженні дотеперішніх трендів на одного пенсіонера будуть працювати дві особи. Після впровадження реформи цей показник буде складати 2,9:1.

В 1965 році на кожний рік отримання пенсійної допомоги чоловік у Польщі працював 20,5 року. Двадцять років пізніше цей показник знизився до 5,3 року, а в 2007 році склав тільки 2,4 (у випадку жінок відповідно 8,1 в 1965 році; 2,6 в 1985 році; 1,4 в 2007 році).

Якщо довше живемо і довше тішимося добрим здоров'ям [15], то має бути продовжений також період професійної активності. В протилежному разі через низький натуральний приріст та зростання кількості осіб, що отримують пенсію, система соціальної допомоги буде не дієвою. На сьогодні в касі Закладу Соціального Страхування (Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ZUS) бракує щороку близько 50 млрд. злотих на виплату поточної допомоги (в 2030 р. може забракнути 70 млрд. злотих). Ця сума надходить з бюджету держави, обтяжуючи публічні фінанси. Без подовження пенсійного віку прогалина в бюджеті ZUS буде постійно збільшуватися.

Зараз Польща перебуває у відносно добрій економічній ситуації, проте видно певні симптоми, що турбують, які уповільнюють темп економічного зростання в 2012 році. Одним із найважливіших питань в наступних місяцях буде стан німецької економіки, з якою Польща сильно пов'язана. Триваюча криза в зоні євро може спричинити до від'ємного показника німецького ВВП, що вплине на економічне зростання в Польщі.

Список використаних джерел

1. В II кв. 2011 року внутрішній попит склав 4,3%, в III кв. 3,2%, а в IV кв. 3,3%, Звіт про інфляцію, Національний Банк Польщі, Варшава. – березень 2012, С. 33–34.
2. Міністерство фінансів Польщі очікувало борг на рівні 812,3 млрд. злотих.
3. В половині 2011 р. структура публічного боргу в іноземних валютах була представлена наступним чином: 70,5% Euro, 14,8% USD, 8,4% швейцарські франки, 6,4% японські йени.
4. Стратегія управління боргом сектора публічних фінансів Польщі в 2012–2015 роках, С. 4.
5. За Китаєм, США, Індією, Бразилією, Російською Федерацією, World Investment Report 2011, United Nations Conference On Trade And Development UNCTAD, New York and Geneva 2011, S. 19.
6. Поточна інформація GUS, Варшава, 20 червня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stst.gov.pl>.
7. Дані міністерства праці та соціальної політики Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867997&pT=details&sP=CONTENT,objectID,867970>, доступ від 10 травня 2012 р.
8. EUROSTAT, Newsrelease 81/2012, 1 червня 2012 р.

9. Якщо не позначено інакше, дані взяті з публікацій міністерства економіки Польщі, опублікованих на сторінці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mg.gov.pl>.
10. Окрім прем'єра Польщі у форумі взяли участь прем'єри: Боснії та Герцеговини, Хорватії, Чорногорії, Чехії, Естонії, Литви, Латвії, Македонії, Румунії, Сербії, Словачії, Словенії, Угорщини, а також віце-прем'єри з Албанії та Болгарії.
11. М. Буяра, Китайці вже на металургійному заводі, «Gazeta Wyborcza», від 11 січня 2012 р., С. 28.
12. Поліція, Військо, Агентство Внутрішньої Безпеки, Агентство Розвідки, Центральне Слідче Бюро, Служба Військової Контррозвідки, Центральне Антикорупційне Бюро, Прикордонна служба, Пожежна служба, Бюро Урядової Охорони, Служба з Ув'язнення.
13. Костельний фонд виник на основі закону від 20 березня 1950 року. За рахунок його коштів сплачено в 1950–2011 рр. у різних пропорціях наступні категорії витрат: соціальне страхування та страхування здоров'я священників; благодійно-опікунська діяльність; освітньо-виховна діяльність; ремонти старовинних сакральних об'єктів. В 2011 році витрати, пов'язані з Костельним фондом склали близько 90 млн. злотих.
14. Мова йшла про зміни, які полягають у тому, що право до передчасних пенсій будуть мати тільки гірники, що працюють при видобуванні вугілля.
15. Відповідно з даними EUROSTAT при досягненні 65 років життя пересічний поляк може розраховувати на 6,8 років, а поляк на 7,2 роки життя у доброму здоров'ї.